

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА**

**Факультет психології
Кафедра соціальної психології**

**СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ПРАКТИКУМ З ПСИХОГІЄНИ РОЗВИТКУ
СЕКСУАЛЬНОСТІ**

**Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)
Освітня програма - Дитяча психологія та психологічна практика
Спеціальність 053 «Психологія»
Галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки**

Затверджено на засіданні
кафедри соціальної психології
Протокол № 1 від 28.08.2024 р.

м. Івано-Франківськ – 2024

1. Загальна інформація

Назва дисципліни	Практикум з психогієни розвитку сексуальності
Освітня програма	Дитяча психологія та психологічна практика
Викладач	Федорів Анастасія Ярославівна
Контактний телефон викладача	тел.+380960708811
E-mail викладача	anastasiia.fedoriv@pnu.edu.ua
Формат дисципліни	Очний
Статус дисципліни	Вибіркова
Курс / семестр	1 / 2
Обсяг дисципліни	Кількість кредитів ЄКТС – 3 Загальна кількість годин – 90
Мова викладання	Українська
Посилання на сайт дистанційного навчання	https://d-learn.pnu.edu.ua
Консультації	Згідно графіку консультацій

2. Анотація до навчальної дисципліни

Курс «Практикум з психогієни розвитку сексуальності» інтегрує знання про психосексуальний розвиток особистості в онтогенезі від пренатального періоду до повноліття, його вікові норми, стадії формування та закономірності. Особлива увага приділяється аналізу біологічних, психологічних і соціальних аспектів розвитку, вивченню процесів становлення сексуальної ідентичності та розгляду вікових криз і перехідних періодів. Курс охоплює сучасні теоретичні підходи до розуміння сексуальності як інтегрального компонента особистості, формує науковий світогляд щодо етапів розвитку сексуальності, розкриває механізми взаємодії між нормою та відхиленнями, а також висвітлює методи профілактики та корекції можливих порушень. Студенти набувають умінь діагностики психосексуальних особливостей, засвоюють практичні навички психогієнічного супроводу різних вікових категорій та опановують методи індивідуальної й групової роботи. Особливий акцент зроблено на формуванні толерантності, етичному підході до різноманіття форм сексуальності, створенні безпечного середовища для обговорення чутливих питань, а також на профілактиці насильства й підтримці здорового розвитку особистості. Курс сприяє гармонізації професійної та прикладної діяльності студентів, формує наукову і практичну базу для здійснення психогієнічної роботи, забезпечує оволодіння компетентностями, що відповідають сучасним викликам.

3. Мета та цілі навчальної дисципліни:

Метою навчальної дисципліни «Практикум з психогієни розвитку сексуальності» є формування у студентів системних знань, професійних компетентностей і практичних навичок у сфері психогієни сексуального розвитку особистості в онтогенезі, починаючи з пренатального періоду до досягнення повноліття, з акцентом на вікові норми, профілактику порушень та етичну взаємодію в роботі з клієнтами.

Цілі дисципліни

1. Теоретичний аспект:

- Надати студентам знання про закономірності, стадії та особливості психосексуального розвитку особистості на різних етапах онтогенезу.
- Розглянути сучасні наукові підходи до вивчення сексуальності та її розвитку, включаючи біологічні, психологічні та соціальні аспекти.

- Ознайомити студентів із віковими нормами та кризами психосексуального розвитку.
2. Практичний аспект:
- Розвинути у студентів навички діагностики та аналізу психосексуальних особливостей у різних вікових групах.
  - Сформуванати вміння розробляти та впроваджувати програми психогігієнічного супроводу для дітей, підлітків та молоді.
  - Навчити інтерактивним методикам профілактики порушень у сфері психосексуального розвитку.
3. Етичний аспект:
- Виховати у студентів толерантне та етичне ставлення до різноманіття форм сексуальності.
  - Забезпечити розуміння принципів створення безпечного середовища для обговорення чутливих тем.
  - Надати знання та навички для роботи з попередження насильства та підтримки здорового розвитку особистості.
4. Розвиток професійних компетентностей:
- Формувати здатність до саморефлексії, аналізу власних цінностей і поглядів у контексті роботи з сексуальністю.
  - Сприяти інтеграції отриманих знань у професійну діяльність, пов'язану з консультуванням та психогігієною розвитку.

4. Програмні компетентності та результати навчання

Компетентності:

ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях

ЗК5. Здатність до самоаналізу та когнітивної й емоційної регуляції власної діяльності, фізичного та психічного стану.

ЗК8. Навички міжособистісної взаємодії, здатність до рефлексії, емпатії та переконання.

ЗК12. Здатність працювати з людьми, різними за віком, характером і соціальним статусом.

СК3. Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків.

СК6. Здатність використовувати психоедукаційні, психопрофілактичні та психотерапевтичні техніки для спрямованого впливу на свідомість і поведінку в процесі психологічної допомоги. психотерапевтичні техніки для спрямованого впливу на свідомість і поведінку в процесі психологічної допомоги.

СК8. Здатність організовувати та надавати психологічну допомогу (індивідуальну та групову, в т.ч. особам, які отримали психологічні травми, зокрема внаслідок війни).

СК12. Здатність виявляти толерантність (повагу та позитивне ставлення) до розмаїття культур, форм самовираження й самоздійснення індивідуальності.

Програмні результати навчання:

ПР1. Демонструвати соціально відповідальну та свідому поведінку, слідувати гуманістичним та демократичним цінностям у професійній та громадській діяльності.

ПР 3. Взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, що мають інші культуральні чи гендерно-вікові відмінності.

ПР 16. Враховувати коморбідні розлади, фармакологічні втручання інших фахівців при діагностиці та застосуванні методів психологічної допомоги.

ПР 17. Складати та реалізовувати програму психопрофілактичних та психоедукаційних заходів психологічної допомоги у формі лекцій, бесід, круглих столів, тренінгів, воркшопів, відповідно до запиту.

5. Організація навчання

Обсяг навчальної дисципліни	
Вид заняття	Загальна кількість годин
Лекції	14 год.
Семінарські заняття	16 год.
Самостійна робота	60 год.

Ознаки навчальної дисципліни			
Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибірковий
2	053 Психологія	1	Вибіркова

Тематика навчальної дисципліни			
Тема	кількість год.		
	лекції	Семінарські заняття	сам. роб
Тема 1. Формування статевої диференціації та тілесної ідентичності у пренатальному періоді та ранньому дитинстві.	2	4	5
Тема 2. Становлення статевої ідентичності та перших гендерних уявлень у ранньому дитинстві.	2	2	5
Тема 3. Розвиток гендерної ідентифікації, уявлень про статеві відмінності та соціальні норми у дошкільному віці.	2	2	10
Тема 4. Особливості гендерних ролей, розвиток моральних уявлень і соціальних стосунків у молодшому шкільному віці.	2	2	10
Тема 5. Гормональні зміни, інтенсифікація емоційної сфери та виникнення перших романтичних почуттів у молодшому підлітковому віці як складові психосексуального розвитку.	2	2	10
Тема 6. Становлення сексуальної ідентичності, розвиток романтичних стосунків і соціальної відповідальності у старшому підлітковому віці.	2	2	10

Тема 7. Попередження психосексуальних девіацій, корекція порушень, робота з психосексуальними травмами та забезпечення гармонійного розвитку психосексуальної сфери від пренатального періоду до 18 років.	2	2	10
Разом:	14	16	60

6. Система оцінювання курсу

Загальна система оцінювання навчальної дисципліни	Оцінювання знань студентів з навчальної дисципліни здійснюється на основі результатів поточного та підсумкового контролю.
Форми поточного контролю	усний контроль (усне індивідуальне та фронтальне опитування); розв'язування ситуаційних задач; письмовий контроль у вигляді контрольних робіт; захист індивідуальних робіт
Умови допуску до підсумкового контролю	До підсумкового контролю допускаються студенти, які відвідали усі, передбачені навчальною програмою з дисципліни аудиторні навчальні заняття та набрали за поточну успішність кількість балів, не меншу за мінімальну
Форма підсумкового контролю:	Залік
Вимоги до письмових робіт	Текстові документи викладають на паперовому та/чи електронному вигляді (паперовий та електронний документи відповідно). Текст письмового документа має бути логічно побудований із використанням наукової термінології. Також важливо: зрозумілість і предметність тлумачень, логічна послідовність і аргументованість викладу, узагальненість понять і явищ, їх об'єктивний аналіз, точність і лаконічність висловлювань, аргументація й переконливість тверджень, однозначне пояснення причинно-наслідкових відношень, докладні висновки. Студент вільно висловлює власні думки, самостійно оцінює різноманітні життєві явища і факти, виявляючи особистісну позицію.
Оцінювання самостійної роботи студентів	Матеріал для самостійної роботи студентів, який передбачений в темі практичного заняття одночасно із аудиторною роботою, оцінюється під час поточного контролю теми на відповідному аудиторному занятті.

Накопичування балів під час вивчення дисципліни	
Види навчальної роботи	Максимальна кількість балів
Лекція	10
Семінарське заняття	70
Самостійна робота	20
Залік	100
Максимальна кількість балів	100

7. Політика навчальної дисципліни

Академічна доброчесність	<p>Дотримання академічної доброчесності засновується на ряді положень та принципів академічної доброчесності, що регламентують діяльність здобувачів вищої освіти та викладачів університету:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Кодекс честі ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» ➤ Положення про запобігання академічному плагіату та іншим порушенням академічної доброчесності у навчальній та науково-дослідній роботі студентів ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника». ➤ Положення про Комісію з питань етики та академічної доброчесності ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника». ➤ Положення про запобігання академічному плагіату у ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника». ➤ Склад комісії з питань етики та академічної доброчесності ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника». ➤ Лист МОН України «До питання уникнення проблем і помилок у практиках забезпечення академічної доброчесності». <p>Ознайомитися з даними положеннями та документами можна за посиланням: https://pnu.edu.ua/положення-про-запобігання-плагіату/</p>
Пропуски занять (відпрацювання)	<p>Можливість і порядок відпрацювання пропущених студентом занять регламентується «Положення про порядок організації та проведення оцінювання успішності студентів ДВНЗ «Прикарпатського національного університету ім. Василя Стефаника» (введено в дію наказом ректора №799 від 26.11.2019) (див. стор. 4).</p> <p>Ознайомитися з положенням можна за посиланням: https://nmv.pnu.edu.ua/нормативні-документи/polozhenja/</p>
Виконання завдання пізніше встановленого терміну	<p>У разі виконання завдання студентом пізніше встановленого терміну, без попереднього узгодження ситуації з викладачем, оцінка за завдання - «незадовільно», відповідно до «Положення про порядок організації та проведення оцінювання успішності студентів ДВНЗ «Прикарпатського національного університету ім. Василя Стефаника» (введено в дію наказом ректора №799 від 26.11.2019) – стор. 4-5.</p> <p>Ознайомитися із положенням можна за посиланням: https://nmv.pnu.edu.ua/нормативні-документи/polozhenja/</p>
Невідповідна поведінка під час заняття	<p>Невідповідна поведінка під час заняття регламентується рядом положень про академічну доброчесність (див. вище) та може призвести до відрахування здобувача вищої освіти (студента) «за порушення навчальної дисципліни і правил внутрішнього розпорядку вищого закладу освіти», відповідно до п.14 «Відрахування студентів» «Положення про порядок переведення, відрахування та поновлення студентів вищих закладів освіти» - ознайомитися із положенням можна за посиланням: https://nmv.pnu.edu.ua/нормативні-документи/polozhenja/</p>
Додаткові бали	<p>Отримання додаткових балів за дисципліною можливе в разі виконання індивідуальних завдань, попередньо узгоджених з викладачем. Перелік індивідуальних завдань міститься у навчальній програмі до курсу.</p> <p>Також за рішенням кафедри студентам, які брали участь у науково-дослідній роботі (роботі конференцій, студентських наукових гуртків та проблемних груп, підготовці публікацій), а також були учасниками олімпіад, конкурсів, можуть присуджуватися додаткові бали «Положення про порядок організації та проведення оцінювання успішності студентів ДВНЗ «Прикарпатського національного університету ім. Василя Стефаника» (введено в дію наказом ректора №799 від 26.11.2019) – стор. 3.</p>
Неформальна освіта	<p>Можливість зарахування результатів неформальної освіти регламентується «Положенням про порядок зарахування результатів неформальної освіти у ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» (введено в дію наказом ректора №819 від 29.11.2019) - https://nmv.pnu.edu.ua/нормативні-документи/polozhenja/</p>

8. Рекомендована література

1. Hupalovska V., Avramenko O. Sexual scripts of persons with different types of sex education EUROPEAN HUMANITIES STUDIES: State and Society. – Krakow, 2020. – Issue 2. – P. 58-65. Режим доступу: <https://doi.org/10.38014/ehs-ss.2020.2.05>
2. Kocharyan, G. (2021). Гіперсексуальна поведінка, обумовлена передчасним психосексуальним розвитком: клінічні приклади. Health of Man, (3), 91-94
3. Вдовиченко, С., Устенко, І., Філяк, І. (2023). Проблематика сексуальної освіти. Scientific Collection «InterConf», (184), 109-110
4. Вовк Лілія. Специфіка становлення гендерної ідентичності дошкільників. Актуальні питання гуманітарних наук: міжвуз. зб. наук. праць молодих вчених Дрогобицького держ. пед. університету імені Івана Франка». Дрогобич, 2018, 18: 58-66.
5. Всесвітня організація охорони здоров'я (ВООЗ). URL : <https://geneva.mfa.gov.ua/posolstvo/2612-who>
6. Главацька О.Л. Вплив батьківської сім'ї на гендерну соціалізацію сучасної молоді Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: «Педагогіка. Соціальна робота». – 2017. Випуск 1 (40). С.55-60.
7. Гупаловська, В. А., Стрілець, Н. (2013). Психологічні особливості сексуальних установок молоді. Науковий вісник Миколаївського державного університету імені ВО Сухомлинського. Серія: Психологічні науки, (2, Вип. 10), 89-93.
8. Журавський, Максим Валерійович, and Лариса Петрівна Бутузова. "Сексуальна освіта дітей та підлітків з ментальними порушеннями в Україні: аналіз, проблеми та перспективи." (2024): 268-273.
9. Зоська, Я. В., Бабенко, В. В. (2023). Світовий досвід сексуального виховання школярів. Серія: Філософія, культурологія, соціологія, (26), 64-72.
10. Коваленко, Ельвіра. "Психологічні особливості статевої ідентифікації дошкільників." Scientific Collection «InterConf+» 41 (185) (2024): 214-218.
11. Лісовська К.С.. Роль батьків у формуванні статево-рольових уявлень дітей старшого дошкільного віку. 2024
12. Павлова, Ольга Вікторівна. "Розвиток сексуальної самосвідомості у дітей підліткового віку." (2024).
13. Примак Ю. В. Психологічні аспекти сексології: словник-довідник / Ю. В. Примак, С. П. Дерев'янка. – Чернігів : НУЧК ім. Т. Г. Шевченка, 2023. – 124 с.
14. Сексуальні дисфункції у жінок різного віку / О. Ромащенко [та ін.] // ДУ "Інститут урології імені академіка О.Ф. Возіанова НАМН України". – 2022. – С. 68–75. DOI: <https://doi.org/10.37321/UJMN.2022.1-2-07>
15. Сингаївська, І., Федорець, С. (2022). Підлітковий вік як один із критичних періодів психосексуального розвитку людини. Вчені записки Університету «КРОК», (4 (68)), 107-114.
16. Спіріна, Тетяна Петрівна; Даниленко, Альона Володимирівна. Сексуальна освіта як складова здорового способу життя підлітків. Науковий журнал «Ввічливість. Humanitas», 2023, 1: 104-109.

17. Тичина Д. М. Біологічні та психологічні детермінанти сексуальності [Електронний ресурс] / Д. М. Тичина // Правовий часопис Донбасу. - 2018. - № 2. - С. 129-134. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pppd_2018_2_24
18. Тюріна Ю. В. Стан дослідження проблеми статі і гендеру в психологічній науці [Електронний ресурс] / Ю. В. Тюріна // Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія: Психологічні науки. – Хмельницький, 2018. - № 1. - С. 226–239. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpnapv_pn_2018_1_19

Федорів А.Я.